

יבמות קיה

משה שווערד

1. חשק שלמה מסכת יבמות דף קיז עמוד ב

במשנה רמ"א הואיל ומכחישות זא"ז הרי אלו לא ינשאו וכו'. ונראה דפליגי בפלוגתא דר"ט ור"ע בעדות נשים אי בעי דו"ח דר"מ סבר לה כר"ט דדמי לד"נ ועדות המכחשת זו לזו בבדיקות בד"נ פסולה אבל ר"י ור"ש י"ל דס"ל כר"ע דדמי לד"מ ובד"מ הא קי"ל בסנהדרין ד' ל' דהכחשה בבדיקות בד"מ כשרה וקי"ל באמת כר"ע וכן הכא קי"ל כר"י ור"ש:

2. דף על הדף מסכת יבמות דף קיז עמוד ב

במשנה: ר"מ אומר הואיל ומכחישות זו את זו הרי אלו לא ינשאו. כתב התרומת הדשן (כתבים ר"כ) דע"כ לא פליגי ר"מ ור"י ור"ש אלא בצרה, דסבר ר"מ דנאמנת ואסורה אף על גב דאינה נאמנת להתיר, והיינו טעמא משום דמוכחא מלתא דקושטא קאמרה שהרי אוסרת את עצמה, אבל בחמותה ובת בעלה ושאר נשים דאינן נאמנות להתיר לא אשכחן שום תנא בעולם דסבר דנאמנות לאוסרה כיון דאין נאמנות להתירה.

והנוב"י (מהדו"ת אבהע"ז סי' סד) כתב דלולא דברי התה"ד היה נראה איפכא, דבשאר נשים מודו ר"י ור"ש דנאמנות להכחשה ולאסרה, דצרה שאני שהשנאה גדולה מאד שהיא מחמת צערא דגופה וכדמבואר לקמן קיה. וכמש"כ רש"י לעיל בסוף ע"א. ועי' באבני נזר (אבהע"ז סי' קט"ו) שתמה על התה"ד דהא לעיל קאמר הגמ' דבמת בעלי ואח"כ חמי דאינה נאמנת משום דלאו בעלה מיית ולא חמיה, אבל אם היה בעלה מת היתה הכלה נאמנת וא"כ הכא שהעידה האשה דמת בעלה ודאי דהד' נשים נאמנות להכחיש, שהרי אם האמת דמת בעלה א"כ תו אינן חשודות לשקר, ושאיני צרה דמחמת צערא דגופה משקרת גם מחמת העבר וכדמוכח לקמן (קכ א). (קובץ קול התורה קובץ ס"ג ע' נו)

3. רמב"ם יד החזקה הלכות גירושין פרק יב

(יח) בא עד אחד והעיד שמת בעלה והתירוה להנשא על פיו ואחר כך בא אחר והכחיש את הראשון ואמר לא מת הרי זו לא תצא מהתירה ותנשא שעד אחד בעדות אשה כשני עדים בשאר עדיות ואין דבריו של אחד במקום נשים: (יט) באו שניהם כאחד זה אומר מת וזה אומר לא מת אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא מפני שהיא ספק ואם נשאת לעד שהעיד לה והיא אומרת בריא לי שמת הרי זו לא תצא באו שנים ואמרו לא מת אע"פ שנשאת תצא:

4. מגיד משנה על הלכות גירושין פרק יב הלכה יט

באו שנים כאחד. משנה שם עד אומר מת ועד אומר לא מת אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תנשא. וממה שלא אמרו ואם נשאת תצא דקדק רבינו שאם נשאת לאותו עד האומר מת והיא אומרת ברי לי הוי כשנים אומרים מת ושנים לא מת שאם נשאת לאחד מעדיה שלא תצא...

5. פתחי תשובה על אה"ע סימן יז

(קמח) אבל עד כשר אומר מת כו' בגליון ש"ע של הגאון רע"ק איגר זצ"ל נ"ב ואם עד כשר וגם אשה אומרים מת ועד כשר אומר לא מת בזה צ"ע לדינא אם נימא כיון דעדים המכחשים המה כשרים ממילא אשה המסייעת לעד א' דמת הוי כמו רוב דעות ותנשא או דכלל הוא דא"א לדחות עד כשר אלא ע"י ב' עדים כשרים אבל בלא"ה הוי תמיד כמו פלגא ופלגא והכי משמע לכאורה מהא דבעד א' אומר מת וע"א אומר לא מת דבעי' נשאת להעד ואומרת ברי לי ולהרמב"ן גם בזה תצא ומשמע אף בברי גמור דמית בעלה ולא אמרי' דתנשא גם לאחר ע"י צירוף עידותה לע"א דאומר דמת כמו דמצרפינן עדותה לאשה אחרת שאומרת מת לגבי ב' נשים שאומרות לא מת כמ"ש בהגה אע"כ דמ"מ הוי רק כפלגא ופלגא וצ"ע לדינא עכ"ל):

6. תוספות מסכת יבמות דף קיה עמוד א ד"ה טעמא דאמרה

טעמא דאמרה לא מת הא אישתיקא כו' - וא"ת מאי דייק והא לא מת איצטריך ליה לאשמועינן שאע"פ שמכחשה צרתה תנשא וליכא למימר דהא פשיטא כיון שאין צרה מעידה לחברתה דהא איצטריך טובא דפליג ר"מ עלה

ולר' יוחנן נמי אשמעי' דר"מ מודה בהא ואר"י דדייק מדקאמר זאת שאומרת לא מת לא תנשא דלא הוי ליה למיתני אלא אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת תנשא ואנא ידענא דאומרת מת קאי דהיא דלא מת שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא.

7. תוספות מסכת יבמות דף קיח עמוד א ד"ה סד"א הא

סד"א הא מימת מיית - יש לנו לומר שמת יותר ממה שהיתה שותקת דאי שתקה ודאי בעיא לקלקולה אבל כשאומרת לא מת מחמת שנאה אומרת כן שהיא רוצה שתתעגן דאי לא ידעה דמית היתה שותקת לקלקלה וא"ת מכל מקום היכי סלקא דעתא למישרייה כיון דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא וי"ל דאפי' מודה ונתנה אמתלא לדבריה אינה נאמנת ולא דמיא (כתובות כב.) לאשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני דנאמנת כשנתנה אמתלא לדבריה.

8. תוספות מסכת יבמות דף קיח עמוד א ד"ה דכל לא

דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא - נראה לרבינו יואל דה"ק דכל לא מת אפי' בבת אחת ובצרות דוקא לא הויא הכחשה דהימנוה רבנן וצרתה שאומרת שוב לא מת אין להאמינה אבל בעד ועד בבת אחת אמר במתני' בסיפא לא תנשא ואמרינן לעיל עד אומר מת והתירוה לינשא הא לא התירוה לינשא אלא באו שניהם בבת אחת לא תנשא ועל כן יש לפרש דבצרות דוקא איירי וטעמא דלא מת דלא הוי הכחשה שמכחשתה צרתה ואין לנו להאמינה ולכך תנשא האחרת אבל זו אומרת מת וזו אומרת נהרג הויא ודאי הכחשה כיון דשתיהן באות להתיר עצמן ואינן מכוונות דבריהן דאמרי בדדמי ואין יודעות אמתות הדברים והשתא דייק שפיר מסיפא דקתני אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תנשא ואפי' צרות משמע כדפי' בקונטרס דאי לאו הכי מה משמיענו היינו עד ועד דעלמא וקאמר בשלמא לר"א סתמא כר"מ ופליגא ארישא דאמר תנשא אפי' בבת אחת אלא לרבי יוחנן קשה כו' אבל אם היינו מפרשים דר' יוחנן איירי דכל לא מת היינו בזה אחר זה א"כ מאי מקשה מסיפא לר' יוחנן וגם לכולי עלמא יש להעמידה לר"א דאיירי בבת אחת אלא ש"מ דכולה שמעתא איירי בבת אחת ודוקא בצרה דכל לא מת בעדות אשה לאו דוקא אלא בצרה כדפי'.

9. תוספות מסכת יבמות דף קיח עמוד א ד"ה בת ישראל

בת ישראל לכהן תאכל בתרומה - מספקא לר"י [1] אי דוקא בתרומה דרבנן [2] אי נמי בתרומה דאורייתא דאוקמה אחזקה דדייקא ומינסבא ועל צרתה אין להאמינה ואוקמה אחזקת אשת איש מידי דהוה אשני שבילין מיהו איכא הכא חדא דעביד איסורא ממ"נ ובכי האי גוונא לא ילפינן מסוטה כדמשמע בריש מסכת נדה (דף ב: ושם) ובמס' חולין (דף ט: ושם).

10. תוספות רא"ש על יבמות דף קיח/א

בת ישראל לכהן תאכל בתרומה. יש להסתפק אי בתרומה דרבנן דוקא קאמר א"נ אפי' בדאורייתא דאיתתא לגבי דידה דוקא מהימנא אבל על צרתה אין להאמינה כלל ואוקמה אחזקת אשת איש מידי דהוה אשני שבילין, ומיהו הכא איכא חדא דעבדא איסורא ממה נפשך ולהאי טעמא לא ילפינן מסוטה כדמשמע בריש פרק שני נזירים. ונראה לי דר"ע נמי מהאי טעמא קאמר אסורה לאכול בתרומה אבל מודה הוא שאם זינתה שהיא בחנק משום דמוקמינן לה בחזקת אשת איש, אבל בסיפא תימה לי אמאי קאמר רבי עקיבא אסורה לאכול בתרומה בשלמא ברישא אי אפשר לעשות הבעל חי ומת אבל בסיפא שהיא מעידה על בעלה ועל חמיה שתי עדויות הן ועל חמיה לא מהימנא כלל, וי"ל כיון דמהימנינן לה על עצמה ומותרת להנשא הרי קבלנו עדותה שאינה חמותה הלכך מהמנינן לה להחמיר עליה:

11. ערוך לנר על יבמות דף קיח/א

שם בד"ה בת ישראל, מספקא לר"י אי דוקא בתרומה דרבנן: המשנה למלך (פי"ב מהל' גירושין) נסתפק אם העידה א' מחמש נשים אי אינה נאמנת כלל ומחזיקים הצרה לאשת איש גמורה או רק להחמיר וכתב שדין זה תלוי בפלוגתא דהרמב"ם והראב"ד אי הלכה כר"ט או כר"ע, והנה לא הזכיר שזה גופא תלוי ועומד בספק התוספ' דהכא אי לר"ט רק תרומה דרבנן קאמר א"כ גם הרמב"ם דנקיט לשון המשנה הכי קאמר ולפ"ז אכתי אין לפשוט דמחזיקים אותה כאשת איש להקל בדאורייתא, שוב

ראיתי בבית שמואל (סי' י"ז ס"ק קל"ד) שכתב ג"כ בפשיטות כן, אכן בעיקר הדבר לא ראו הב"ש והמ"ל דברי תוספ' הרא"ש דהכא דפשיטא לו שאם זנתה הצרה שהיא בחנק כאשת איש גמורה אפילו לר"ע דאוסר לאכול בתרומה ועיין מה שכתבתי לעיל בזה, גם מה שהקשה בעל הגהת מ"ל (פ"א מהל' סוטה) מ"ש דלענין סוטה נאמנים ה' נשים לומר שנשמאה שלא תשתה ולענין שאר דברים אין נאמנים אפילו להחמיר לר"ט דהכא דאוכלת בתרומה והניח בקושיא, לענ"ד י"ל דשאני סוטה שיש רגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה, ועיין בתוספ' בנדה (ב'). גם מה שהזכרתי שנסתפק המשנה למלך עוד במת ודאי אי אינה נאמנת משום שנאה קדומה נפשט מדברי תוספ' הרא"ש שם ממה שכתב דלכך לר"ע חמותה אסורה לאכול בתרומה דכיון דמאמינים לה שבעלה מת ע"ש הרי שפשוט לו דאם נקטינן שבעלה מת באמת אז היא נאמנת על חמותה כיון שעתה אינה חמותה:

12. ספר שב שמעתא - שמעתא ז פרק ב

ונראה ביאור דבריהם דבריש נדה בד"ה והלל וז"ל, ודוקא ספק נגע ספק לא נגע הוי ודאי טמא, אבל טמא שנגע באחד מן החביות ואינו יודע באיזו מהן נגע הוו שניהם טמאים מספק ואין מטמאין שניהם בודאי דלא גמרינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות והכא האחד טהור בודאי, וכן משמע בריש ב' נזירים דף נ"ז דקתני אמר להם אחד ראיתי אחד מכם שנטמא ואיני יודע איזו מכם מביאים קרבן טומאה וקרבן טהרה, ולא מייתי כל אחד קרבן טומאה משום דלא גמרינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות, והא דפריך התם אמאי מייתו קרבן טומאה ליתו תרווייהו קרבן טהרה דהוי ליה שלשה והוי רשות הרבים וספק טהור אע"ג דאינו יכול להיות שיהיו שניהם טהורים דהאחד ודאי טמא, וכן גבי שני שבילים פרק קמא דפסחים מטהרינן שניהם בבאו לשאול זה אחר זה אע"ג שבודאי נטמא האחד, התם לאו מסוטה גמרינן אלא דמוקינן כל אחד בחזקת טהרה עכ"ל, והכי נמי רצו תוס' לומר דצרתה מותרת אפילו בתרומה דאורייתא והיא תנשא מידי דהוי אשני שבילין דכל חד וחד טהור אע"ג דסתרי אהדי דאי אפשר להיות שניהם טהורים, וחזרו וכתבו מיהו איכא הכא דעביד איסורא ממה נפשך, ובכהי גוונא לא ילפינן מסוטה, וביאור הדברים דכל היכא דאנו מוריין הוראה ודאית אי אפשר להורות הוראה ודאית בדבר דסתרי אהדי, ומהאי טעמא בשני נזירים אי אפשר להורות הוראה ודאית שיהיו שניהם טמאים מכללא דספק טומאה ברשות היחיד ודאי טמא כיון דאי אפשר להיות שיהיו שניהם טומאה ודאית, אבל בשני שבילין הא דטהרינן שניהם לאו הוראה ודאית מיקרי, אלא דאנן לא מטמאינן אותו מספיקא כיון דלכל אחד חזקת טהרה וכל היכא דאיכא חזקת טהרה אין אתה יכול לטמאי עד שנדע שיצא מחזקתו:

... הרי חזקה אינו הוראה ודאית אלא שאנו מניחין אותו בחזקתו עד שיבא דבר מבואר שיבטלנו מזאת החזקה אבל כל היכא דאיכא הוראה ודאית אין אנו מוריין אלא בדבר שיכול להיות, ומשום הכי כתבו התוס' מיהו איכא הכא דעבד איסורא ממה נפשך, ובכהי גוונא לא ילפינן מסוטה, והכי נמי כיון דאיכא הוראה ודאית שתנשא, וא"כ ודאי מת וזו תאכל בתרומה, וא"כ ודאי חי, וכל כהאי גוונא לא ילפינן מסוטה לענין טומאה ברשות היחיד, משום דאי אפשר הוראה ודאית בדבר שאי אפשר להיות אלא זוקא בשני שבילין דהוא מחמת חזקה, וזו אינה הוראה ודאית ומטעמא שכתבנו, דחזקה אינו ודאי אלא שאנו מניחין הדבר בחזקתו, ואין מטמאין אותו מספיקא, ולפי שאין אנו הולכין אחר האפשריות וכמ"ש, וא"כ אין לחזקה הוראה ודאית ודוק היטב,

13. משנה למלך על הלכות גירושין פרק יב הלכה טז

נסתפקתי בהא דקי"ל דחמש נשים אינן מעידות להעיד שמת בעלה. הגע עצמך שהעידה אחת מהנה אי הויה א"א גמורה דכיון דאינן מעידות מוקמינן ליה בחזקת חי ואיהי נמי מוקמינן לה בחזקת א"א. או דלמא נהי דקי"ל דאינן מעידות היינו משום דמספקא לן שמא מתוך שנאה העידו ומתכוונות לקלקלה ומש"ה אינה ניתרת בעדות זו אך לעולם דמידי ספיקא לא נפקא דשמא העידו אמת ונפקא מינה למי שקדש אשה זו שהעידו עליה אחת מחמש נשים אם יאסר בקרובותיה. דאי אמרינן דהוי א"א גמורה מותר בקרובותיה והקדושין שקידש כמאן דליחנהו דמו. ואי אמרינן דמידי ספיקא לא נפקא אסור בקרובותיה דשמא הקדושין חלו ונאסר בקרובותיה. א"נ לענין אם זנתה אם הולד הוי ממזר ודאי או ספק ממזר ונפקא מינה טובא לענין דינא ונראה שדין זה תלוי בההיא פלוגתא שנחלקו רבינו והראב"ד בפ"ט מהלכות תרומות דין ד' בבת ישראל הנשואה לכהן שהעידו לה אחת מחמש נשים הללו שמת בעלה דרבינו ס"ל דאוכלת בתרומה בחזקת דבעלה קיים והראב"ד פסק כר"ע דאסורה לינשא ואסורה לאכול בתרומה. ולדעת רבינו נראה דחשיב לה כא"א גמורה ומש"ה מתירה לאכול בתרומה. וא"כ לדידיה מי שקידש אותה לא נאסר בקרובותיה ואם זנתה הולד ממזר

ודאי ומותר בממזרת. ולדעת הראב"ד דאית ליה דאסורה לאכול בתרומה אלמא אית ליה דהוי ספק א"א וא"כ לדידיה מי שקידש אותה נאסר בקרובותיה ואם זנתה הולד הוי ספק ממזר ואסור בממזרת (א"ה עיין מ"ש לקמן פ"א מהלכות סוטה דין ט"ו):

14. ספר שב שמעתתא - שמעתא ז פרק ד

כתב המשנה למלך פרק י"ב מגירושין הל' ט"ז וז"ל, נסתפקתי בהא דקיימא לן דחמש נשים אין מעידות אי הוי אשת איש גמורה, דכיון דאין מעידות מוקי ליה בחזקת חי... ולענ"ד נראה בזה דודאי אין כאן קידושין תופסין כלל, והוא דכיון דמדינא אין עד אחד נאמן בדבר שבערה, ועיקרא דמלתא שראו חז"ל להאמין עד אחד אינו אלא משום עגונה כדאיתא ריש פרק האשה רבה וכתבו תוס' ד"ה מתוך דיש כח ביד חכמים להאמין במקום שהדבר הגון, ועקרו דבר מן התורה ע"ש, ורש"י והרשב"א כתבו משום עגונה הקילו ועקרוה לקידושין מיניה, ועיין מה שכתבנו בפרק א'. וכיון דחמש נשים אין אנו חייין מפיהן תו ליכא משום עגונה, וכיון דליכא משום עגונה ממילא הדרא לדין תורה דאין דבר שבערה פחות משנים. וראיה לזה נראה דכיון דצרה אינה נאמנת אפילו להכחיש, וכדאיתא פרק האשה שלום דף קי"ח, דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה. והיינו דהכחשת צרה לאו הכחשה, ומשום הכי תנן שם אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת זו שאומרת מת תנשא ותטול כתובתה וזו שאומרת לא מת לא תנשא ע"ש. ואי נימא דמידי ספיקא לא נפקא עדות צרה ומשום הכי לא תנשא. א"כ אמאי לא מהני דברי צרה להכחיש כיון דאמרת שמא אמת כדבריה. אלא על כרחך כמו שכתבנו דכיון דמדינא אין דבר שבערה פחות משנים בין להקל בין להחמיר ומשום עגונה בלבד הקילו חכמים וכתב בידם. וכמ"ש מטעמים הנ"ל, אבל בצרה שלא ראו חכמים להאמין הוי ליה כמאן דליתיה, ומשום הכי לא מהני דברי צרה אפילו להכחשה:

15. שערים מצויינים בהלכה

שם ע"ב משנה רע"ק אומר כו', עד שיתן גט וכתובה לכל אחת ואחת. צריך לומר שנאברה הכתובה ואין יודעין לאיזה אשה היתה, ע"י בכית שמואל (סי' מט סק"א). ומוקי לה בגמ' בקידוש בכיאה, ומשום דגינה אותה, לכן צריך להוציא מידי עבירה וליתן לכולן, והעבירה הוא כדקתני לעיל (נב). דרב מנגיד אמאן דמקדש בכיאה. ותמה הב"ש (שם סק"ב) למה לא תשבע כל אחת ואחת, כמו אם גזל מאחד מחמשה ואינו יודע מי הוא הנגזל, הרי כל אחד מהם נשבע ונוטל, דהא הגמ' מדמה אלו שני הדינים להדדי. וע"י בקרבן נתנאל (סי' יא אות ח) מה

שתירץ על זה. ובערוך לנר דחה תירוצו, ותירץ דהא דכל אחד ואחד ישבע, זהו כמו דאמרינן (ריש ב"מ) שלא יהא כל אחד טוען אותי גדל כדי לחלוק בגזילה, והכא אותה שטוענת שהיא נתקדשה לו מגנה את עצמה בטענתה, דמיירי שנתקדשה בכיאה, ולכן לא חששו אהא שלא יהא כל אחת ואחת כו', והוא דבר דאינו מצוי שתהא מוכנת לגנות עצמה, ולכן לא תיקנו חז"ל שבועה נזהו ביאור דבריו.

16. מאירי על יבמות דף קיח/ב

ונתגלגל אחר כן מזו לגזל אחד מחמשה בני אדם ואין יודע לאי זה גזל וכל אחד אומר אותי גזל מניח גזילה ביניהם ומסתלק דברי ר' טרפון ור' עקיבא אומר אין זו הדרך מוציאתו מידי עבירה עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד ואף זו דוקא אמרה ר' עקיבא בגזל דאיכא איסורא אבל לקח מאחד מחמשה ואינו יודע ממי אף הוא מודה שמניח דמי מקח ביניהם ומסתלק וכן בפקדון או מלוה וכיוצא בהן ואף על פי שאין בית דין מכריחין אותו בכלום שאע"פ שכלם תובעין אותו ורואה מודה שקבל מאחד מכל מקום לגבי כל חד וחד מנה לי בידך והלה אומר איני יודע שפטור הואיל ומכל מקום חייב הוא לאחד אינו יוצא ידי שמים אלא בדרך שהזכרנו אם לגזל אם למקח והלכה כו' עקיבא ואף בגזל כתבו גאוני ספרד דוקא בשכלם תובעים בבריא הא לאו הכי מניח גזילה כו' ואף בטענת בריא פירש"ה דוקא בשבועה דרבנן כעין דאורייתא כדין חנוני ופועלים האמור בשבועות וכן בקדש חמש נשים בכיאה לענין כתובה אין גובות אלא בשבועה:

17. תוספות על בבא קמא דף קג/ב

דברי רבי טרפון. ואפילו לרב הונא ולרב יהודה דאמרי בהגוזל בתרא (לקמן דף קיח.) גבי מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב דשמא וברי ברי עדיף ומפקינן ממונא הכא מודו דאין צריך לשלם לכל אחד דהא לדידיה נמי ברי שארבעה משקרין שבדאי לא גזל אלא האחד הלכך ברי דידהו לא חשיב לגבי שמא דידיה לאפוקי ממונא ואפילו רב נחמן ורבי יוחנן דאמרי התם פטור דלאו ברי עדיף אלא מוקמינן ממונא בחזקת מריה מצו סברי הכא אפילו כרבי עקיבא דאמר עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד דהכא מיהא מנה מודה דאית ליה לשלומי אבל התם לא מודי מידי:

18. תוספות על בבא מציעא דף ג/א

גבי חנוני נמי יהא מונח. לר"ע דאמר (יבמות דף קיח:) בלקח מחמשה ואינו יודע מאיזה מהם לקח נותן לכאור"א לא פריך אמאי נותן לכאור"א יהא מונח דהתם הוה ליה למדכר ואיהו דאפסיד אנפשיה:

19. חדושי הרשב"א על מסכת יבמות דף קיח/ב

מתני' ניתן לי בן במדינת הים מת בני ואח"כ בעלי נאמנת. פי' משום דהיא בחזקה ליבם היתה עומדת ואף עכשיו באותה חזקה בעצמה היא מחזקת את עצמה ולפיכך נאמנת. ואיכא למידק אמאי נאמנת לימא רוב נשים מתעברות ויולדות ומיעוט מפילות ומסתמא זו נתעברה וילדה וולד מעליא ובחזקת לשוק היא עומדת. וכדאמרינן לקמן בריש פרק האשה שהלך בעלה וצרתה (ק"ט, א), והלכך אדרבה כי קאמרה מת בני ואח"כ מת בעלי לא להימנה וכי קאמרה מת בעלי ואחר כך מת בני להימנה. [1] וי"ל כיון שיצאה זו בלא בנים וחזרה בלא בנים לא יצאת זו מחזקתה הראשונה:

20. ריטב"א על יבמות דף קיח/ב

והא דתנן ניתן לי בן במדינת הים מת בני ואח"כ מת בעלי נאמנת. טעמא דמילתא משום דאיהי קיימא בחזקתה ליבם ואילו שתקה ולא אמרה אלא מת בעלי היה דינה שתתייבם, הילכך אע"ג דרוב נשים מתעברות ויולדות ומסתמא זו נתעברה וילדה וולד מעליא כדאמרינן בריש פירקין דלקמן, [2] הכא אין לנו אלא חזקתה, וכיון דאי שתקה תתייבם הויה לה כהפה שאסר הוא הפה שהתיר וזה ברור, וכן סיפא דניתן לי יבם במדינת הים ואמרה מת יבמי ואח"כ מת בעלי נאמנת משום דאי בעיא שתקה מיבם:

21. תוספות מסכת יבמות דף ק"ט עמוד א ד"ה אמאי הלך

אמאי הלך אחר רוב נשים כו' - וא"ת דתנן לעיל באיך פירקין (דף קיח:) ניתן לי בן במד"ה מת בעלי ואח"כ מת בני למה אינה נאמנת במגו שהיתה יכולה לומר עדיין בני קיים וסמכינן ארוב נשים שמתעברות ויולדות וי"ל דמירי כגון שיש שני עדים שאומרים ששניהם מתו דהשתא אינה יכולה לומר עדיין בני קיים.

22. ריטב"א על יבמות דף קיח/ב

המזכה גט לאשתו במקום קטטה מהו וכו'. וא"ת ונשאל את פיה אם היא רוצה וזכות הוא לה, [1] וי"ל דבמילתא דהוי חובה אע"ג דלכי ידעה אמרה ניחא לי אין זכין לו למפרע וכדכתיבנא בפרק יש נוהלין מפי רבינו הרב הר"ם ז"ל:

23. ספר ים של שלמה - יבמות פרק טו אות כב

... עוד כתב בשם הריטב"א, וא"ת נשאלה את פיה עכשיו, ואם היא (חזרה בה ועראו זכותהוא לה) רוצה בגירושין, נשמע דזכות הוא לה, ותירץ בשם רבו, דכל מילתא דהוי חוב, אע"ג דלכי ידע אמר ניחא לי, אין זכין למפרע, פירוש, דשמא באותו העת היה חוב, ולא כל (הימים) [הימנה] לברר הדבר למפרע, ואף היא גופא לא ידעה, [2] מ"מ נראה בעיני, אם אמרה ניחא לי בהכי, וזכות הוא לה, נהי דלא מפטרה בחליצה, מ"מ שוב אסורה ליבם, דשמא היה זכות הוא לה באותה העת, מאחר שדעתה ולבה מסכמת לכך, לזכות היה לה, ועוד, דשו"י אנפשה חתיכה דאיסורה, לפי דבריה:

24. תוספות מסכת יבמות דף קיח עמוד ב ד"ה אמר ליה

אמר ליה תנינא וחוששין לדבריה - וא"ת האי דאינה מתייבמת משום דשויתה לנפשה חתיכה דאיסור' וי"ל דדייק מדקתני חולצת דמשמע שכן הדין מדלא קאמר מבקשים לחלוץ אי נמי משמע דחולצת אפילו נתנה אמתלא לדבריה.

25. ספר שב שמעתתא - שמעתא ו פרק ט

... ובתוס' שם ד"ה א"ל תנינא וחוששין לדבריה וז"ל, וא"ת האי דאינה מייבמת משום דשויה אנפשה חתיכה דאסורא, וי"ל דדייק מדקתני חולצת משמע שכן הדין מדלא קאמר מבקשין לחלוץ, אי נמי משמע דחולצת אפילו נתנה אמתלא לדבריה עכ"ל, ומזה נראה מוכח דס"ל לתוס' דהיכא דרחמנא הימניה לא מהני אמתלא, ודוקא היכא דלא הימנה אלא משום שויה אנפשה חתיכה דאיסורא הוא דמהני אמתלא דאי נימא דבע"א אע"ג דהימניה רחמנא מהני אמתלא א"כ היכי פשיט לה מדקתני חולצת ולא מתייבמת ומשמע אפילו נתנה אמתלא, דהא אפילו נימא דלא סניא ליבם ומהימנה מ"מ חוזרת ע"י אמתלא, אלא על כרחך מוכח דס"ל לתוס' דהיכא דע"א נאמן אינו חוזר באמתלא, ומש"ה מוכח לה בש"ס שפיר מדקתני חולצת ולא מתייבמת משמע אפילו ע"י אמתלא, דעל כרחך אינו משום שויה אנפשה חתיכה דאיסורא מדלא מהני אמתלא, ע"כ דמהימנה בתורת עד ומש"ה לא מהני שום אמתלא, וכמו בשני עדים דאינו חוזר ומגיד כלל:

אמנם בעיקר קושיית התוס' שהקשו דלמא הא דקתני חולצת ולא מתייבמת הוא משום דשויה אנפשה חתיכה דאיסורא, נראה ליישב כיון דמשעבדא ליה ליבם לא מצית למשווי אנפשה חתיכה דאיסורא, וכמ"ש הר"ן בסוף נדרים דף צ. גבי טמאה אני לך אינה נאמנת והקשה דהא שויה אנפשה חתיכה דאיסורא, וכתב משום דמשעבדה ליה לבעל לא מצית שויה אנפשה חתיכה דאיסורא ע"ש, וא"כ ה"נ ביבם אי נימא דלא מהימנא בתורת עד לומר ניתן לי בן וא"כ היא בחזקת זקוקה ליבם היכי מצית לאפקועי עצמה מיבם כיון דמשעבדא ליה ליבם, ע"כ דמספקא לן דלמא קושטא קאמרה.

26. תוספות ישנים על יבמות דף קיח/ב

א"ל אף אנן נמי תנינא וחוששין לדבריה וחולצת. פי' [רש"י] דחוק [בזה] ונראה דודאי לעולם קים ליה דסניא ליבם דהתנן אין האשה נאמנת לומר מת יבמי שאנשא וקא מיבעיא ליה א) אי אמרה מת יבמי רחמא ליה וחיב הוא לה ומייתי סיעתא ממתינתין מרישא דמת בני ואח"כ בעלי אינה נאמנת להתירה ליבם [אלמא זימנין] דרחמא ליה. **ואשה שנפלה לפני קטן או לפני מומר אומר ר"ת דנאמנת דלא שייך למימר רחמא ליה:**

27. בית יוסף על אה"ע סימן קמ [י]

... משומד שנתן גט ליד אחד ואמר לו זכה בגט זה לאשתי: מי שיש לו אח משומד ואמר לאחד זכה בגט זה **לאשתי כדי שלא תפול לפני המשומד:** מי שנשתמדה אשתו אם מזכה לה גט ע"י אחר:

28. מרדכי מסכת גיטין הגהות מרדכי רמז תסז

עיינן פרק המפקיד בב"מ גבי בששמעו בו שמת כ"ע ל"פ שם פירשנו מה קרוי קול וע"ש בחיבורי. השיב הר"י מלונדרוש היכא שאנו יודעין בודאי שזכות לאשה שיוכל אדם אחד לקבל גיטה בלא מדעתה וער"פ האשה שלום: ומעשה היה בימי רש"י ז"ל על (אשת) מומר לעבודת כוכבים שנתרצה לתת גט לאשתו והורה רש"י לאחר לקבל הגט שלא מדעתה עוד השיב אף על גב שהשליח נותן הגט בפני שלשה משום דדמי למשפט אפ"ה כיון דקיום שטרות דרבנן יכול ליתנו בלילה ולא דמי לקיום שטרות דעלמא דתחלת דין הוא אבל הכא סוף דין הוא:

29. ספר ים של שלמה - יבמות פרק טו אות כא

ולכאורה היה נראה, דהאידינא, שאין נוהגין ביבום, א"כ בודאי זכות הוא לה, אכן מאחר שכתבתי ביבמות, דאם שניהם מכוונים למצוה, דאין מוחזין בידם, א"כ אף האידינא איכא למיחש, אכן, במקומות שנתפשטה חרם רבינו גרשון, שלא לישא שתי נשים, ולא לגרש אשתו בעל כרחה, בודאי זכות הוא לה, דאין סברא לומר, שתצפה שתמות אשתו, וישאנה, אפ"ה לא מלאני לבי להקל, לגרשה לכתחילה ע"י אחר, אבל בדיעבד מגורשת, ופטורה מן החליצה, וז"ל המרדכי (סימן ע"ט) כתו' בספר אבי אסף, מעשה באחד שחלה, ותקיף ליה עלמא, והיתה אשתו במקום רחוק, והיה לה יבם קטן, ושאלו את פי אבא מורי, אם בכה"ג זכות הוא לה, שלא בפניה,

או לא, ואמר דלא שנא, כיון שהתלמוד לא חילק, ומורי רבינו משה בר ר' שלמה אמר לי, דנראה לו, דזכות הוא לה, וזוכין לה, ואמר, שכמדומה לו שמפי רבינו תם שמע הדבר, מדאמרינן בהגדה, בריש פרק מי שאחזו (גיטין ס"ח ע"ב) מ"ט כי חזית לההיא חדותא בכית, א"ל בעי מימית גברא, ובעי למינטר ליבם תליסר שנין, ויש לדחות, דדילמא תליסר שנין שאני, ועוד, דתרתאי איכא, דמית, וגם בעי למינטר, ורפיא בידי עכ"ל. ונראה בעיני נהי דרפי' בידו, היינו לכתחילה, אכן אי עבר וגירש ע"י אחר, פטורה מן החליצה, דהא ידוע לכל שאין דעתה של אשה לישב עגונה, ולצפות על היבם, בפרט ג"כ כשהוא במקום רחוק, אכן, בקרוב לה, ומכרת בו, איכא למיחש, דשמא מרחמא ליה, **וביבם משומד, נראה בעיני פשוט, דזכות הוא לה, ואפי' איגלאי מילתא, דבשעת זכוי הגט שב בתשובה, ואפי' אם נשתמד באונס, כל שמצא שעת הכושר, ולא נמלט, הוי משומד גם לעניין גט, ואף שכתבתי בפרק השולח (גיטין פ"ד סימן ז')** דשמא [לאו] זכות הוא, (שתצפה) [שמצפה] עליו, שיחזור בתשובה, היינו בבעל, אבל ביבם, שכבר הוא בספק דסניא ליה, א"כ כולי האי לא אמרינן דמרחמא ליה, וכן [אם] הוא מוכה שחין, או ידוע שהיה קטטה ושנאה בינה ובין היבם, שלא מחמת הבעל, דבודאי לא מרחמי ליה, דדוקא גבי בעל אמרינן, דאפי' במקום קטטה ומוכה שחין טב למיתב טן דו, אבל לא לגבי יבם, הנראה בעיני כתבתי:

30. חדושי הגר"ח מסכת יבמות דף קיח עמוד ב

המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו. וקשה לשיטת התוס' בגיטין (דף ע"ח ע"א ד"ה אינו) דבכנסי שטר חוב זה אינה מגורשת עד דאמר לה הא גיטך משום דהוי משלחה וחזרת דאינה יודעת מהגירושין, א"כ גם במזכה לא תהא מגורשת דהא אינה יודעת מהגירושין, והרי היא בכלל משלחה וחזרת, ולא דמי לשליחות שהיא עשאתה שליח והוא במקומה לקבלת הגירושין, ובשלמא לשיטת הבעה"מ והמלחמות דהחסרון בכנסי שט"ח הוא משום שלא הי' נתינת הבעל לגירושין אבל הכא במזכה שפיר הי' נתינת הבעל לגירושין, אבל לשיטת התוס' צ"ע. ולפי"מ שמחלקין התוס' בגיטין שם דאם אמר להעדים שפיר הוי מגורשת משום דהעדים יגידו לה, אתי הכא שפיר דהכא הרי עדים יודעים. [א"ה, ע"ע בגנזי הגר"ח סי' ק].

31. חדושי הרשב"א על מסכת יבמות דף קיח/ב

הא דבעא רבא מרב נחמן במזכה גט לאשתו במקום יבם מהו. **לא איפשיטא וחולצת ולא מתיבמת.** ומסתברא דדוקא גבי יבם הוא דאיבעיא להו, אבל בבעל אפילו אשת מוכה שחין או שהיתה קטטה בינו לבינה ותובעת להתגרש אין חוששין כלל אלא חולצת או מתיבמת, מדאיבעיא ליה גבי יבם ולא בעי לה גבי אשת איש דעלמא בריש פ"ק דגטין. ועוד דהתם בפ"ק דגטין מוכה הכין בהדיא בגמרא דבני מערבא (ה"ה) דגרסינן התם גבי מתניתין דחוב הוא לאשה שיוצאה מתחת בעלה, ר' חייא בר ווא א"ר יוחנן בעי הגע עצמך שהיתה אשתו של מוכה שחין הרי זכות הוא לאשה כו' ומסקנא דלא. ובפרק שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו, התיב ר' האומר התקבל (ה"א) נמי גרסינן התם, בכל אתר אתמר שמיי הגע עצמך שהיתה צווחת להתגרש אני אומר שמא התקבל כזכה והכא אתמר התקבל כהולך, שנייא היא חזרה בה:

32. גליוני הש"ס מסכת יבמות דף קיח עמוד ב

שם טב למיתב טן דו כו', נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת מהר"ם פדוואה סי' ע' לעניין הנשבע לאשה לישאנה דיהי' יכולין להתיר לו שלא בפני' אף על גב דהנשבע לחבירו אין מתירין לו אלא בפניו מ"מ כיון דהוא רק בעשה לו טובה ע"כ כאן לא מיחשיב עשתה לו טובה במה שנתרצית להנשא לו כי לאיש מצויות נשים כי אשה בכל דהו ניחא לה כי טב למיתב טן דו כו' עכ"ל ע"ש ומ"ש כי אשה בכל דהו ניחא לה הוא ל' הגמ' כתובות ע"ה א' ועמש"ש בגליון: